

Piața Washington

HENRY JAMES s-a născut la 15 aprilie 1843, la New York, într-o familie înstărită de imigranți irlandezi. A primit o educație aleasă, desăvârșită ulterior cu ocazia călătoriilor făcute cu părinții în Europa. Deși s-a înscris la Facultatea de Drept a Universității Harvard, s-a hotărât ulterior să studieze literatura. Fascinat de bătrânul continent, James a vizitat Marea Britanie, Franța, Elveția și Italia. În 1875, a locuit pentru o vreme la Paris, unde s-a împrietenit cu Ivan Turgheniev și i-a cunoscut pe marii scriitori francezi Gustave Flaubert, Emile Zola, Guy de Maupassant, Alphonse Daudet. Un an mai târziu, s-a stabilit definitiv la Londra. În 1904, s-a întors în Statele Unite ale Americii, pentru prima oară după douăzeci de ani, și a ținut o serie de conferințe în marile orașe americane.

Henry James a debutat în 1862, în *North American Review* cu un articol de critică literară, urmat de nuvela *Tragedia unei greșeli*, publicată în *The Continental Monthly*. Reprezentant de seamă al literaturii americane din secolul al XIX-lea, scriitor extraordinar de prolific, Henry James a scris romane, nuvele și eseuri de critică literară, dar și cărți de călătorie ori biografii. Printre romanele celebre în întreaga lume se numără *Europenii* (1878), *Daisy Miller* (1879), *Piața Washington* (1880), *Portretul unei doamne* (1881), *Bostonienii* (1886) sau *Ambasadorii* (1903).

În 1915, dezamăgit de faptul că Statele Unite ale Americii s-au declarat neutre la începutul Primului Război Mondial, Henry James a cerut și a obținut cetățenia britanică. La sfârșitul aceluiași an, scriitorul a suferit două atacuri cerebrale și a murit la puțin timp după aceea, la 28 februarie 1916.

CLASICI AI LITERATURII UNIVERSALE

HENRY JAMES

Piața Washington

Traducere din limba engleză și note de
RĂZVAN TALIU

CORINT

Redactor: MIRCEA ROȘCA
Tehnoredactare computerizată: SIMONA BĂNICĂ, MIHAELA CIUFU

Designul copertei: ANDREEA APOSTOL
Ilustrația copertei: Childe Hassam – *Fifth Avenue at Washington Square*

Henry James
WASHINGTON SQUARE

Toate drepturile asupra ediției în limba română aparțin
GRUPULUI EDITORIAL CORINT.
CORINT este marcă înregistrată.

ISBN: 978-606-8623-69-6

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
JAMES, HENRY

Piața Washington / Henry James;
trad.: Răzvan Taliu; - București: Corint Books, 2015
ISBN 978-606-8623-69-6

I. Taliu, Răzvan (trad.)

821.111(73)-31 = 135.1

Capitolul I

În prima jumătate a acestui secol, mai exact în a doua ei parte, în orașul New York își exersa profesia un medic de renume ce se bucura, probabil de aceea, de marea apreciere care a fost, dintotdeauna, în Statele Unite, apanajul distinșilor membri ai acestei tagme. În America, profesia de medic a fost mereu la rang de cinste și ei i s-a putut atribui, mai mult decât oricărui, epitetul de liberală. În această țară în care, pentru a juca un rol în societate, trebuie fie să-ți câștigi singur traiul, fie să dai impresia că ți-l câștigi, o bună reputație în această artă a vindecării pare să se bazeze, într-o mare măsură, pe recunoașterea a două lucruri. Unul dintre acestea este pragmatismul, care în Statele Unite constituie un mare avantaj, iar celălalt, știința de carte — un merit apreciat într-o societate în care setea de cunoaștere nu a fost, întotdeauna, însoțită de timp liber și de ocazii favorabile. Reputația doctorului Sloper se clădise, în egală măsură, pe educația și pe îndemânarea lui, abilități care la el se completau foarte bine; cu toate că era ceea ce s-ar putea numi un medic școlit, remediile sale nu aveau nimic abstract — căci îți prescria, întotdeauna, câte un medicament. Deși toată lumea considera despre acest doctor că știe foarte multe, el nu făcea speculații în exces, iar dacă uneori intra în explicații mai minuțioase decât era necesar pentru pacient, niciodată nu mergea atât de departe (cum fac, se știe, anumiți practicieni) încât să se mulțumească doar cu acestea, ci scria, de fiecare dată, o rețetă amănunțită. Deși existau și medici care

dădeau rețeta fără nicio altă explicație, el nu făcea însă parte nici din această categorie, care era, la urma urmelor, cea mai răspândită. E evident că descriu aici un om inteligent și acesta este adevăratul motiv pentru care doctorul Sloper devenise o celebritate locală. În momentul în care noi începem să abordăm destinul lui, avea în jur de cincizeci de ani, iar popularitatea sa atinsese apogeul. Era un ins foarte perspicace, iar pentru societatea aleasă din New York trecea drept un om de lume, ceea ce și era, într-adevăr, într-o oarecare măsură. Mă grăbesc să adaug, ca să previn o posibilă neînțelegere în ceea ce-l privește, că nu era câtuși de puțin un șarlatan. Era un om profund cinstit — atât de cinstit, încât pierdea mereu ocazia să demonstreze asta pe de-a-ntregul; lăsând deoparte amabilitatea celor din cercul în care-și exercita profesia și cărora le făcea o adevărată plăcere să se laude că-l aveau printre ei pe cel mai strălucit medic din țară, el confirma, în fiecare zi, că era realmente înzestrat cu talentele ce îi erau atribuite de către oamenii din jurul său. Era un fin observator, chiar un filosof, iar inteligența era un dat atât de firesc pentru el (asta spunea anturajul său), se manifesta atât de natural, încât nu trebuia niciodată să apeleze la efectele ieftine și nici la micile trucuri și îngâmfări ale celor cu o reputație îndoielnică. Trebuie să recunoaștem că norocul îl favorizase și că el descoperise, foarte ușor, calea spre prosperitate. Se căsătorise, la vârsta de douăzeci și șapte de ani, din dragoste, cu o fată încântătoare, domnișoara Catherine Harrington, din New York, care, pe lângă faptul că era fermecătoare, îi adusese și o zestre considerabilă. Doamna Sloper era amiabilă, grațioasă, împlinită, elegantă, iar în 1820 era una dintre frumusețile micii, dar promițătoarei capitale ce se concentra, atunci, în jurul zonei Battery¹, care avea vedere la golf și a cărei graniță superioară era marcată de șanțurile acoperite cu

¹ Zona de la periferia de sud a Manhattanului.

iarbă din Canal Street¹. Încă de la vârsta de douăzeci și șapte de ani, Austin Sloper se remarcase suficient de mult pentru ca asta să atenueze anomalia situației de a fi fost ales, dintre nenumărații ei pretendenți, de către o tânără din înalta societate, cu un venit de zece mii de dolari² și cei mai fermecători ochi din insula Manhattan. Ochii aceștia și alte calități cu care era înzestrată au fost, timp de vreo cinci ani, un motiv de mare satisfacție pentru tânărul medic, care era și un soț devotat și un om foarte fericit. Faptul de a se fi căsătorit cu o femeie bogată nu schimbă, câtuși de puțin, cursul pe care și-l trasase existenței — își profesa meseria cu un scop atât de bine definit, încât părea că n-ar mai fi avut alte resurse în afara părții lui din moștenirea modestă pe care, la moartea tatălui său, o împărțise cu frații și surorile sale. Scopul său nu era, în primul rând, acela de a face avere, ci, mai degrabă, să învețe ori să realizeze ceva. Să învețe ceva interesant și să facă ceva folositor — acesta era, în linii mari, programul pe care și-l schițase și a cărui validitate întâmplarea că soția sa era bogată nu i-o afectase câtuși de puțin. Îi plăcea profesia sa și să-și exercite, prin intermediul ei, o aptitudine care i se potrivea de minune, deci era limpede că dacă n-ar fi devenit medic nu ar fi putut fi nimic altceva, așa că ținea cu tot dinadinsul să fie medic, dar în cele mai bune condiții. Desigur că situația financiară bună l-a scutit de multe neplăceri, iar relațiile soției sale cu „lumea bună” i-au adus mulți pacienți ale căror simptome, dacă nu erau mult mai interesante în sine decât cele ale oamenilor mai puțin avuți, măcar se manifestau cu mai mare regularitate. Își dorea să capete experiență, așa că, pe parcursul a douăzeci de ani, avu parte de foarte multă. Trebuie adăugat, însă, că experiența sa a luat uneori și forme care, indiferent de valoarea lor intrinsecă, erau departe de

¹ Marca limita superioară a districtului comercial din Manhattan în 1820.

² O sumă considerabilă, egală cu cel puțin un milion de dolari din zilele noastre.

a fi bine-venite. Primul său copil, un băiețel cu calități extraordinare, cum credea cu tărie despre el doctorul, deși el era un om care nu se entuziasma cu una, cu două, a murit la vârsta de trei ani, în ciuda tandreței cu care-l înconjură mama sa și a tot ceea ce știința de carte a tatălui său putea inventa pentru a-l salva. Doi ani mai târziu, doamna Sloper dădu naștere unui al doilea copil, al cărui sex, după părerea doctorului, îl făcea pe acest biet nou-născut un substitut nepotrivit pentru regretatul său prim-născut răposat, pe care tatăl își făgăduise să-l transforme într-un bărbat demn de toată admirația. Fetița fu așadar o dezamăgire pentru doctor, dar nu asta era cel mai rău lucru. La o săptămână după ce o născu, tânăra mamă, care, așa cum se spune, o ducea bine, începu brusc să aibă simptome alarmante și, înainte să se mai scurgă încă o săptămână, Austin Sloper era văduv.

Pentru un bărbat a cărui meserie era să-i țină pe oameni în viață, se descurcase, fără îndoială, prost, cu propria familie, iar un medic strălucit, care pe parcursul a trei ani își pierde băiețelul și soția, ar trebui, poate, să fie pregătit să-și vadă puse sub semnul întrebării fie îndemânarea, fie sentimentele. Totuși, prietenul nostru scăpă de critici, adică scăpă de toate criticile, mai puțin de cea a sa, care era, de departe, cea mai competentă și mai veementă. Tot restul vieții sale, doctorul fu copleșit de această vină personală și purtă, pentru totdeauna, cicatricele unei pedepse pe care mâna cea mai puternică pe care o știa el i-o aplicase în noaptea de după moartea soției sale. Lumea îl aprecia, așa cum am mai spus, îl compătinea prea mult ca să fie ironică; necazul lui îl făcu, în ochii ei, mai interesant, ba chiar îl ajută să fie la modă. Se observă cu acest prilej că nici măcar familiile medicilor nu sunt cruțate de formele cele mai cumplite ale bolilor și că, la urma urmelor, doctorul Sloper mai pierduse și alți pacienți în afara celor doi pe care i-am menționat, ceea ce constituia un precedent onorabil.

Îi rămase în grijă fetița și, deși aceasta nu era ceea ce-și dorise el, își propuse să facă tot ce se poate mai bine pentru ea. Avea la îndemână o rezervă de autoritate nefolosită, de care copila, cât timp fu mică, profită din plin. Fusese botezată, așa cum era firesc, cu numele bieteii ei mame și, chiar când era foarte mică, doctorul nu o striga altfel decât Catherine. Copila creșcu foarte robustă și sănătoasă, iar tatăl ei, privind-o, își spunea adesea, în sinea lui, că dacă ea era așa cum era, cel puțin nu trebuia să se teamă că o va pierde. Am zis „așa cum era” deoarece, ca să spun adevărul... Dar acesta-i un adevăr pe care mă feresc să-l rostesc.

Capitolul II

Când copila avea în jur de zece ani, doctorul o invită pe sora lui, doamna Penniman, să vină să locuiască la el. Domnișoarele Sloper nu erau decât două la număr și amândouă se căsătoriseră de tinere. Cea mai mică dintre ele, doamna Almond, era soția unui negustor prosper și mama unei familii înfloritoare. Chiar și ea înflorise, realmente, și era o femeie drăgălașă, plăcută și rezonabilă, și favorita fratelui ei cel deștept, care, în materie de femei, chiar atunci când îi erau rude, era un bărbat cu preferințe clare. El o prefera pe doamna Almond surorii lui, Lavinia, căsătorită cu un preot sărac, cu o constituție firavă și un stil oratoric înflorit și care, la vârsta de treizeci și trei de ani, rămăsese văduvă, fără copii, fără avere și nimic altceva în afara florilor de stil din vorbirea domnului Penniman, a căror vagă aromă se simțea și în vorbirea ei. Cu toate astea, fratele îi oferise Laviniei găzduire sub acoperișul lui, iar aceasta acceptă cu promptitudinea unei femei care își petrecuse cei zece ani de viață conjugală în orașul Poughkeepsie¹. Doctorul nu îi propusese doamnei Penniman să vină să locuiască la el pe termen nelimitat, ci îi sugerase numai să o găzduiască atât cât își va căuta o locuință nemobilată. Nu se știe sigur dacă doamna Penniman a început vreodată să-și caute o locuință nemobilată, dar, fără îndoială, nu a găsit-o niciodată. Se instalează la fratele ei și nu mai pleacă de la el, iar când Catherine

¹ Un orașel aflat la nord de orașul New York.

împlini douăzeci de ani, mătușa ei Lavinia încă era una dintre cele mai influente figuri din anturajul fetei. Explicația pe care doamna Penniman o dădea acestei situații era că rămăsese să se ocupe de educația nepoatei sale. Dăduse această explicație tuturor, mai puțin doctorului, care nu cerea niciodată explicații pe care s-ar fi amuzat oricând să le inventeze. Mai mult decât atât, doamna Penniman, deși se bizuia pe o doză foarte mare, dar artificială, de siguranță de sine, se abținu, din motive necunoscute, să apară, în fața fratelui ei, în postura de „fântână a înțelepciunii”. Nu poseda un mare simț al umorului, dar avea totuși destul cât să o împiedice să facă o asemenea greșală, iar fratele avea și el suficient ca să o ierte, ținând cont de situația ei, pentru că îl silise să o întrețină în intervalul considerabil de timp pe care îl mai avea de trăit. De aceea, consimți tacit, la propunerea pe care doamna Penniman i-o făcuse tacit, că e foarte important pentru biata fată rămasă fără mamă să aibă alături o femeie remarcabilă, adică pe ea, mătușa. Consimțământul lui nu putea fi decât tacit, pentru că niciodată nu fusese orbit de strălucirea intelectului surorii sale. De fapt, orbit nu mai fusese nicidecum de nicio altă calitate feminină, cu excepția momentului în care se îndrăgostise de Catherine Harrington, și, deși era într-o oarecare măsură ceea ce s-ar putea numi „doctor de femei”, părerea sa personală despre sexul acesta mai complicat nu era una entuziastă. El considera complicațiile acestui sex mai degrabă ciudate decât instructive și, crezând în ideea de frumusețe a rațiunii, în general nu era mulțumit de aspectele pe care le observa la pacientele sale de sex feminin. Soția sa fusese o femeie rațională, dar ea era o excepție fericită; printre puținele lucruri de care el era sigur, acesta era, poate, principalul. Desigur, această convingere nu-i putu alina sau scurta văduvia, iar, în cele din urmă, chiar îl împiedică să admită calitățile fiicei sale Catherine și sprijinul doamnei Penniman. Totuși, după ce trecură șase luni, el acceptă

ca pe un fapt împlinit prezența permanentă a surorii sale și, pe măsură ce Catherine creștea, observă că existau efectiv motive întemeiate pentru ca ea să aibă o tovarășă de același sex imperfect. Era extrem de politicos cu Lavinia, de o politețe scrupuloasă și formală, iar ea nu-l văzuse furios decât o singură dată în viața ei, atunci când își pierduse cumpătul într-o discuție teologică avută cu răposatul ei soț. Cu ea, doctorul nu discuta niciodată teologie și, de fapt, nu discuta nimic; se mulțumea să îi transmită, foarte clar, sub forma unui ultimatum limpede, dorințele sale referitoare la Catherine. Odată, când fetița avea în jur de doisprezece ani, el îi spusese surorii sale:

— Încearcă să faci o femeie deșteaptă din ea, Lavinia, mi-aș dori să fie o femeie deșteaptă.

Ceea ce o făcu pe doamna Penniman să pară ceva mai gânditoare pentru un moment.

— Dragul meu Austin, îl întrebă ea mai apoi, crezi că este mai bine să fii deștept decât bun?

— Bun pentru ce? întrebă doctorul. Nu ești bun de nimic dacă nu ești și deștept.

Doamna Penniman nu văzu în această afirmație niciun motiv să-l contrazică, poate pentru că se gândea ea era utilă în această lume numai datorită talentului ei de a ști să facă multe lucruri.

— Desigur că-mi doresc ca fiica mea, Catherine, să fie bună, spuse doctorul a doua zi, dar ca să fie virtuoaasă nu trebuie să fie și proastă. Nu mi-e teamă că se va face răutăcioasă, căci nu e în firea ei niciun dram de maliție. E bună ca pâinea caldă, cum spun francezii, dar peste șase ani nu vreau să fiu nevoit să o compar cu pâinea caldă cu unt.

— Te temi că va deveni insipidă? Dragul meu frate, eu sunt cea care îi furnizează untul, așa că nu trebuie să te temi! spuse doamna Penniman, care preluase educația copilei, supraveghind-o la pian, unde Catherine dovedea un oarecare talent, și însoțind-o la

lecțiile de dans, unde, trebuie să recunoaștem, nu făcea decât o figură modestă.

Doamna Penniman era o femeie înaltă, slabă, blondă, destul de fadă, cu o fire foarte prietenoasă, și era deosebit de exigentă în privința manierelor; avea o slăbiciune pentru literatura ușoară și un caracter oarecum nesincer și întortocheat fără noimă. Era romantică, era sentimentală, avea o pasiune pentru micile mistere și secrete — o foarte nevinovată pasiune —, căci secretele ei fuseseră, mereu până atunci, la fel de lipsite de utilitate practică precum niște ouă clocite. Nu era o persoană întru totul demnă de încredere, dar acest defect nu avea urmări însemnate, căci niciodată nu avusese nimic de ascuns. I-ar fi plăcut să aibă un iubit, să corespundeze cu acesta sub un pseudonim și să facă schimb de scrisori, pe care să i le lase la un magazin; mă simt obligat să spun că imaginația ei nu merse, cu astfel de intimități, mai departe decât atât. Doamna Penniman nu avusese niciodată un iubit, dar fratele ei, care era foarte perspicace, înțelese răsucirile minții ei. „Când Catherine va avea cam șaptesprezece ani — își spuse în sinea lui doctorul —, Lavinia va încerca să o convingă că un tinerel oarecare, cu mustață, e îndrăgostit de ea. Asta n-o să fie deloc adevărat; niciun tânăr, cu sau fără mustață, nu se va îndrăgosti vreodată de Catherine, însă Lavinia va aborda subiectul și va discuta cu ea despre asta și poate, dacă nu o va bate gândul să întreprindă cine știe ce operație secretă, va discuta chiar și cu mine despre asta. Catherine n-o să-și dea seama și n-o să creadă, din fericire pentru liniștea ei mintală; biata Catherine nu e romantică.” Ea era un copil sănătos, bine dezvoltat, fără nicio urmă din frumusețea mamei ei. Nu era urâtă, ci avea doar o înfățișare comună, ștearsă și blândă. Cel mai frumos lucru care se spusese vreodată despre ea fusese acela că avea un chip drăguț și, deși era o moștenitoare bogată, nimeni nu se gândise niciodată să o considere o frumusețe. Părerea tatălui său despre puritatea ei morală era pe

deplin justificată; era o fată extraordinar de bună și de neschimbat în bunătatea ei, era afectuoasă, docilă, ascultătoare și foarte hotărâtă să spună adevărul. Când era mai mică, era o fată băiețoasă și, deși e cam stânjenitor să afirmi așa ceva despre propria eroină, trebuie să adaug că era cam gurmandă. Din câte știu eu, n-a furat niciodată stafide din cămară, dar banii de buzunar îi strângea ca să-și cumpere prăjituri cu frișcă. E adevărat însă că o atitudine critică în privința asta nu s-ar potrivi cu o trimitere candidă la cronicile anilor copilăriei ale niciunui biograf. Hotărât lucru, Catherine nu era deșteaptă; îi lipsea agerimea la învățătură ca, de altfel, la orice. Dar nu era într-atât de slabă de minte ca să fie ceva îngrijorător și era suficient de pregătită ca să se descurce onorabil și în conversațiile cu semenii ei, în care, trebuie să recunoaștem totuși, ocupa un loc secundar. Se știe foarte bine că, la New York, e posibil ca o tânără să dețină și un loc de prim-plan. Catherine, care era extrem de modestă, nu avea nicio dorință să strălucească și, la majoritatea ieșirilor în societate, cum se numesc, o puteai descoperi stând undeva în fundal. Era extrem de atașată de tatăl ei și se temea de el la fel de mult; îl considera cel mai inteligent, mai chipeș și mai renumit dintre toți bărbații. Biata fată își găsea atât de desăvârșit împlinirea în exercitarea afecțiunii sale, încât micul tremur care era amestecat cu pasiunea ei filială îi dădea acesteia un farmec în plus, în loc să o tocească. Dorința ei cea mai profundă era să-i facă pe plac tatălui ei, iar în concepția ei, fericirea consta în a ști că reușise să-l mulțumească. Deși în general el era foarte drăgăstos cu ea, fata nu reușise niciodată să treacă dincolo de o anume limită, fapt de care Catherine era pe deplin conștientă, iar depășirea acelei limite i se părea a fi chiar scopul vieții ei. Desigur, ceea ce ea nu avea de unde să știe era că-l dezamăgise, deși, în trei sau patru împrejurări, doctorul aproape că-i spusese pe șleau acest lucru. Catherine crescuse în liniște și în bunăstare, dar până la vârsta de optsprezece ani

doamna Penniman nu făcu din ea o femeie deșteaptă. Doctorului Sloper i-ar fi plăcut să fie mândru de fiica lui, dar nu găsea niciun motiv pentru ca biata Catherine să îl facă să se simtă așa. Desigur, nu avea niciun motiv să se rușineze de ea, dar asta nu era de ajuns pentru doctor, care era un bărbat orgolios căruia i-ar fi plăcut să o poată considera pe fiica lui drept o fată ieșită din comun. Ar fi avut pe cine să moștenească pentru a fi frumoasă, plină de grație, inteligentă și distinsă, căci mama ei fusese cea mai fermecătoare femeie, în vremea scurtei ei existențe, iar în ce-l privește pe tatăl ei, desigur că el își cunoștea propria valoare. Avea momente când se enerva că avea o fiică atât de banală și, uneori, mergea atât de departe, încât găsea oarecare satisfacție la gândul că soția lui nu trăise să-și vadă fiica. Firește, el nu descoperi acest lucru decât încetul cu încetul și nu consideră problema încheiată nici când Catherine crescuse și deveni domnișoară. Avea foarte multe și mari îndoieli în ce-o privea, dar nici nu se grăbea să tragă o concluzie. Doamna Penniman îl asigură adesea că fiica lui are o fire deosebită, dar el știa cum să ia asigurările. După părerea lui, asta însemna că fata sa nu era suficient de înțeleaptă ca să descopere că mătușa ei e o găsculiță — o îngustime a minții care nu putea să nu-i fie pe plac doamnei Penniman. Atât ea, cât și fratele ei exagerau, totuși, în privința limitării minții tinerei fete, căci Catherine, deși era foarte atașată de mătușa ei și conștientă de recunoștința pe care i-o datora, o privea fără cea mai mică urmă din teama moderată care-și pusese amprenta asupra admirației față de tatăl ei. După părerea ei, doamna Penniman nu avea nimic în comun cu infinitul; Catherine o citi dintr-odată, cum se zice, fără să fie orbită, în vreme ce punctul de vedere al tatălui ei părea, pe măsură ce el și-l manifesta tot mai puternic, să dispară într-un soi de nebuloasă luminoasă, care indica nu faptul că nu și-l mai exercita, ci faptul că fiica sa nu mai era în stare, mental vorbind, să-l urmeze. Nu trebuie să presupunem însă de aici că